Jernbane Alle i gamle dage

Historisk gadevandring på Jernbane Alle i Dalum

Udgivet af Dalum-Hjallese Lokalarkiv & -Lokalhistoriske Forening

Tekster og billedvalg: Henrik Bjerregaard, Karin Grønning og Jytte Raun, 2017

En guidet gadevandring på Jernbane Alle i Dalum.

På vejen fortælles vejens historie med udgangspunkt i disse stop:

Indhold

Stop 1: Fruens Bøge Station....3
Stop 2: Cykelbanen i Fruens Bøge....4
Stop 4 Udbygningen af Jernbane Alle....7
Stop 5: Beboerne på Jernbane Alle....8
Find materiale om din vej....10
Tidslinje....11
Læs mere her....11

Op til 1900 tallet var Dalum et udpræget landbrugsområde med få bebyggelser og ejet af den store jordbesidder på Kristiansdal Hovedgård – det nuværende Dalum kloster.

Dette ændredes med anlæggelsen af Dalum Papirfabrik i 1874, og fra århundredskiftet voksede Dalums indbyggertal markant som følge af industrialiseringen i Dalum og i Odense. Der blev derfor stort behov for boliger for arbejdere, håndværkere og handlende. Fra 1870 til 1916 voksede Dalums indbyggertal fra 761 til 3.789.

Oprindelig var Dalumvej og Skovalleen de eneste veje i Dalum.

Men på grund af det stigende indbyggertal blev en række nye sideveje til Dalumvej anlagt fra 1900 til 1916.

De fleste huse var 2-familieshuse hvor ejeren lejede førstesalen ud.

- Lindevej 1900 – forlænget i1911
- Thordals Alle 1910
- Jernbane Allé 1911
- Lykkeshåbs Allé 1912
- Eyvinds Allé 1912
- Bøgedals Allé 1912
- Fredens Allé 1912
- Solvej 1913
- Fruens Bøge Allé 1916

Jernbane Alle er et typisk eksempel på de første villaveje i Dalum.

Husene var oprindeligt beboet af selvstændige håndværkere og arbejdere – heraf mange papirarbejdere fra Dalum Papirfabrik.

Der boede mange personer i hvert hus - i 1933 boede i alt 206 personer på Jernbane Alle svarende til gennemsnitligt 6 personer pr. hus. De fleste huse havde store, lange nyttehaver, og kælderen blev ofte anvendt til værksted, f.eks. som møbelpolster eller maskinværksted o.l.

Denne folder beskriver en gadevandring op ad Jernbane Alle med udgangspunkt i, hvordan Jernbane Alle så ud i gamle dage. Turen starter overfor Fruens Bøge Station, hvor der omkring årtusindskiftet lå en cykelbane (!) og fortsætter op ad Jernbane Alle til Dalumvej.

Stop 1: Fruens Bøge Station

10. juni 1876 åbnedes Svendborgbanen og Fruens Bøges station. Stationen blev som Charlottenlund station ved Dyrehaven i København bygget i ”Schweizerstil” og var indtil 1885 kun åben i sommerhalvåret.

Stationen skulle først og fremmest transportere de mange skovgæster til og fra Fruens Bøge. I slutningen af 1800 tallet var det således på mode blandt Odenses bedre borgerskab at forlyste sig med dans og anden underholdning i Fruens Bøge.

1899 afholdtes 23 dansedage – med 3 til 4.000 gæster på de gode dage. Samme år benyttede 33.250 togrejsende Fruens Bøge station, hvilket i sommerhalvåret udgjorde 60% af den samlede trafik på Svendborgbanen.

I 1906 blev Fruens Bøge station knudepunkt for Odense - Nørre Broby - Faaborg banen, som også benyttedes til godstransport til Dalum Papirfabrik.

Vilhelm Petersen boede på Jernbane Alle 17. Han var arbejdsmand på Dalum Papirfabrik 1904 til 1916 og derefter mælkehandler for Dalum Andelsmejeri. Medlem af Dalum Sogneråd 1929 til 1935

Skovgæster på vej hjem til Odense

Havearbejde på Jernbane Alle 30

Stop 2: Cykelbanen i Fruens Bøge

I 1890erne var interessen for cykelløb stor, men der var stor utilfredshed med den daværende cykelbane ved Ansgar Anlæg i Odense. Derfor tog Fyns Cykle Union initiativ til at flytte banen - og på grund af de mange skovgæster i Fruens Bøge var det naturligt at anlægge en ny cykelbane ved Fruens Bøge station. Fyns Cykle Union købte derfor en mark overfor stationen, der tidligere havde hørt under fæstehuset Carlslund, og der blev banen anlagt. Banen var i alt ikke mindre end 340 meter - og hævet 180 cm i svingene. Banen gik således fra stationen helt op til midten af den nuværende Jernbane Alle.

Til åbningsløbet 2.juni 1894 kom der 1.600 tilskuere. Ud over tilskuer entre tjente cykelbanen på totalisatorspil, hvor man kunne spille på de enkelte rytteres placering. I takt med at indtægterne øgedes, indførte man løb for professionelle, hvor de vindende cykelryttere fik op til 40 kr. i præmie.

Cykelbanen lå overfor Fruens Bøge Station fra 1894 til 1910 der hvor Jernbane Alle ligger i dag. Banen var 340 m i omkreds og godt 100 meter lang.
I 1895 blev der lagt cement på banen, der derefter blev af en sådan kvalitet at banen blev benyttet til danmarksmesterskaber – i stærk konkurrence til Ordrup banen i København.
Den inderste del af banen blev anvendt af Odense Idrætsklub til løbekonkurrencer.

Cykelbanen i Fruens Bøge med stationen i baggrunden

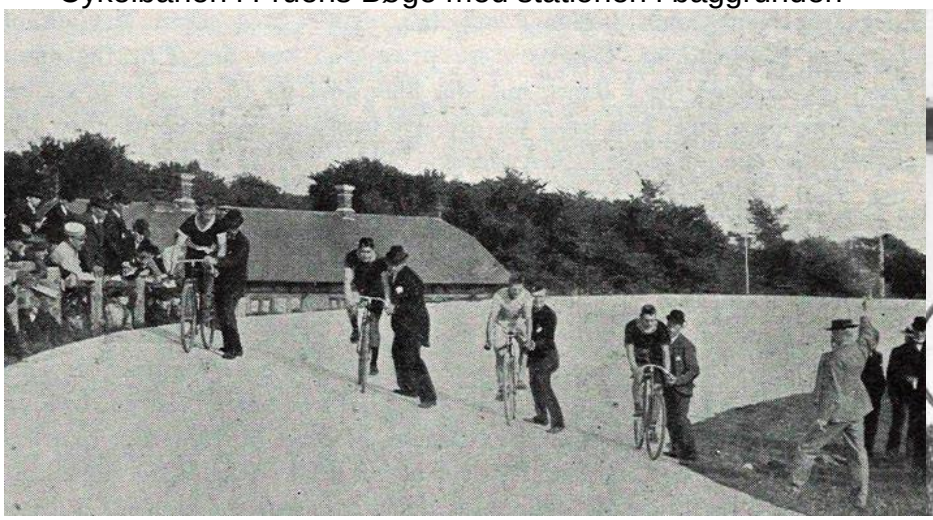

Thorvald Ellegaard
Eneste dansker med 6 verdensmesterskaber

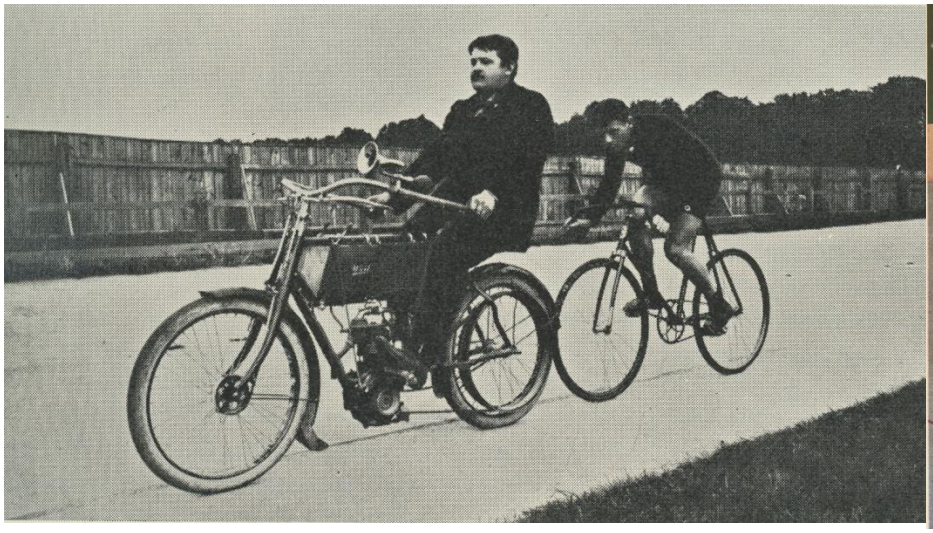

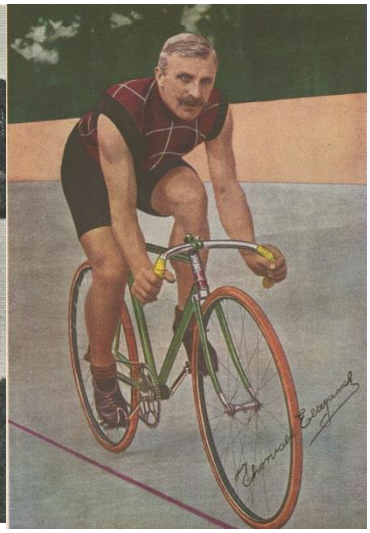

Banens opsynsmand hed Ellegaard og boede på Skovalleen. Hans to sønner Thorvald og Peter var meget aktive cykelryttere og vandt mange præmier i Fruens Bøge og på andre baner i Danmark. Thorvald Ellegaard blev senere seksdobbelt verdensmester, og han har lagt navn til Odenses nye cykelbane i Bolbro.

Når Ellegaard stillede op i Dalum, trak han altid fulde huse. I løbet af sæsonen bød Fyens Cykle Union som regel på fire større løbsarrangementet, og i 1896 blev der sat publikumsrekord med 4.500 tilskuere.

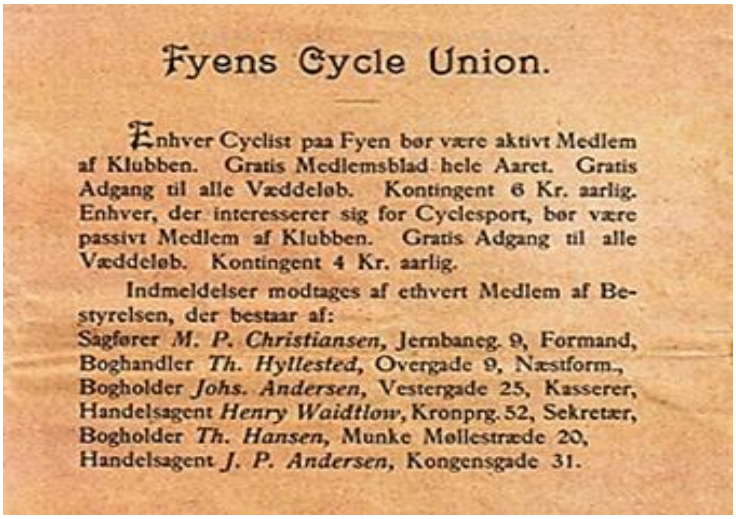

Fyens Cycle Union.

Enhver Cyclist paa Fyen bør være aktivt Medlem af Klubben. Gratis Medlemsblad hele Aaret. Gratis Adgang til alle Væddeløb. Kontingent 6 Kr. aarlig. Enhver, der interesserer sig for Cyclesport, bør være passivt Medlem af Klubben. Gratis Adgang til alle Væddeløb. Kontingent 4 Kr. aarlig.

Indmeldelser modtages af ethvert Medlem af Bestyrelsen, der bestaar af:
Sagfører *M. P. Christiansen*, Jernbaneg. 9, Formand,
Boghandler *Th. Hyllested*, Overgade 9, Næstform.,
Bogholder *Johs. Andersen*, Vestergade 25, Kasserer,
Handelsagent *Henry Waidtlow*, Kronprg. 52, Sekretær,
Bogholder *Th. Hansen*, Munke Møllestræde 20,
Handelsagent *J. P. Andersen*, Kongensgade 31.

På initiativ af Fyens Cykle Union blev i 1898 etableret en cykelsti fra Fruens Bøge station langs Sdr. Boulevard til centrum – sandsynligvis Danmarks første egentlige cykelsti.

Efter århundredskiftet faldt interessen for løbene og i 1910 besluttede Fyns Cykel Union at nedlægge banen og sælge arealet til udstykning til villaer. Den 28.august 1910 afholdtes sidste løb på cykelbanen med 3.000 tilskuere, og allerede i 1911 blev de 6 første huse opført på den ny-anlagte Jernbane Alle.

Stop 3 Lindevej

Lindevej hed oprindeligt Fredriksens Alle opkaldt efter en lokal slagtermester. Den første udstykningsplan blev lavet i 1900 og omfattede kun den første del af Lindevej og Vester Alle, og i 1901 blev de første huse opført tæt på Fåborgvej og ved Vester Alle. I 1911 blev vejen forlænget ud til Jernbane Alle.

I 1922 blev vejen omdøbt til Linde Alle, og i 1936 omdøbt igen til det nuværende navn Lindevej – måske fordi man på dette tidspunkt havde fældet de oprindelige vejtræer på samme måde, som det var sket på Jernbane Alle.

Den sidste del af Lindevej ned mod Jernbane Alle var oprindelig tørvelager for Dalum Kommune men blev senere overtaget af Fruens Bøge Cementvarefabrik, der havde cementvarelager på vestsiden, hvor Lindevænget ligger i dag og på østsiden ud mod jernbanen. Ejeren boede i nummer 65 – det nuværende advokatkontor.

Cementfabrikken lukkede i 1960, og området blev udstykket til Lindevænget og rækkehusene på østsiden af Lindevej.

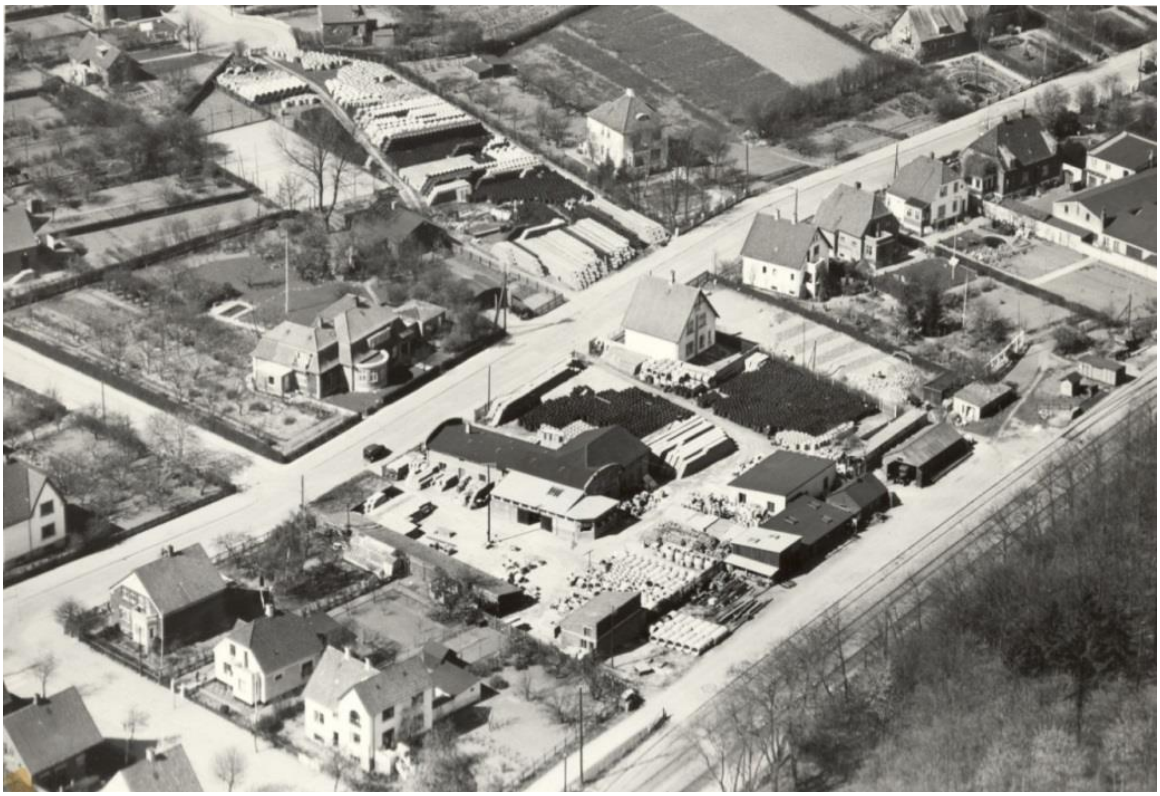

Luftfoto af Fruens Bøge Cementvarefabrik på Lindevej cirka 1960.
Ejeren boede i villaen på øst-siden af vejen (det nuværende advokatkontor), og fabrikken havde lager ved siden af villaen – det nuværende Lindevænget - og på hele området overfor ned mod jernbanen, hvor der i dage er rækkehuse.

Jernbane Alle 19

I 1930'erne havde Karl Nielsen sin Sadelmager- og Tapetserer forretning i Jernbane Alle 19. I 1935 opførte han en værkstedsbygning, hvor der var 5 mand beskæftiget. Virksomheden reklamerede med, at den fremstillede polstrede møbler, divaner og ottomaner både til private og til offentlige institutioner.

Stop 4 Udbygningen af Jernbane Alle

Allerede i februar 1911 blev udarbejdet den første vej- og kloakeringsplan for Jernbane Alle, Solvej, Vester Alle og Lindevej af Landinspektør Hans Larsen, og derefter blev grundene udstykket.

De første huse på Jernbane Alle blev bygget i 1911 – bl.a. nummer 2 og 4 oppe ved Dalumvej og de tre nabohuse nummer 24, 26 og 28 midt på vejen. Den hurtige udbygning fortsatte, og omkring 1920 var over halvdelen af husene på Jernbane Alle bygget, og i 1927 var vejen stort set udbygget.

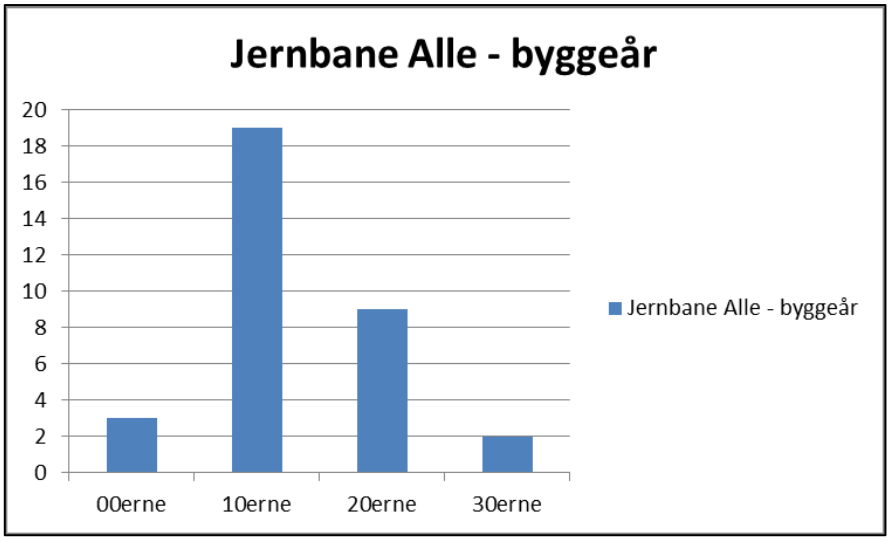

Husene på Jernbane Alle er bygget i perioden 1911 til 1930 og gennemsnitsalderen er cirka 99 år. De tre bygninger opført i "00erne" er oprindeligt tilbygninger til cykelbanen.

.

Stop 5: Beboerne på Jernbane Alle

Ud fra Odense Vejviser fra 1933 kan man få et godt overblik over, hvem der boede på Jernbane Alle i starten. I vejviseren vises titel og navn på alle ”husstandsoverhoveder” – det vil sige mændene.

I alt boede der 206 beboere på Jernbane Alle i 1933 – i gennemsnit 6 personer i hvert hus.

Beboerne på Jernbane Alle 1933

Kilde: Odense Vejviser 1933. Ejeren er mærket med en stjerne.

Jernbaneallé - Dalum

m. 206 Beb. Dalum S. 7. Valgkr.

← Dalumvej →

1 (1mz, 18,5) *Pedersen H, Snedkerm.
Jensen J C, Papirarb.
3 (1uc, 20) *Christensen H, Hestehdlr.
Hansen M M, Arbmd.
Rasmussen R C, Arbmd.
5 (1 ul, 12) Hansen J P, Murersv. St.
7/9 (1ua, 19) (*C M Rasmussen)
7 Hermansen C L, Smedesv. St.
9 Andersen V, Smed
Mikkelsen M, Smedesv.
11 (1tø, 14) *Knudsen J, Papirarb.
Larsen M, Papirarb.
Andersen A, Papirarb.
13 (1ud, 17) *Christensen J, Papirarb. St.
Jensen C, Papirarb. St.
Johansson, Stenhuggerm.
Christensen S A, Papirarb.
Poulsen P M, Gartner
15 (1sy, 13) Hansen F A, Maskinarb.
Nielsen Johs. A, Arbmd. 1
17 (1kd 1kh 1pz, 15,5) *Petersen V, Mælkehdlr.
Knudsen C, Papirarb.
19 (1kp, 15) *Nielsen N P, Mælkehdlr.
Mortensen H C, Malersv. 1
21 (1mt, 12) *Olsson A O, Kemigraf
23 (1mu, 15) *Larsen I, Enke
Sørensen L P, Smedesv.
25 (1aaa, 11) *Olsen G, Papirarb.
27 (1kq, 12,5) *Hansen A C, Murerm.
29 (1mr, 13) *Elkjær N A, Amtsinspekt.
31 (1 ms, 14) Fuglsang L P, Bogbinder
Rasmussen I P, Chauffør
33 (1if 1kf, 15,8) *Rasmussen H, Partikulier
Haüser F J G W, Bogholder

Lindeallé →

← Dalumvej →

2 (1ki, 13,5) *Hansen K, Enke
Hansen E, Fabriksarb.ske
— P A V, Mekaniker
4 (1ko, 12) *Petersen L P, Maskinarb.
Sørensen E, Papirarb.
Petersen N C, Maskinarb.
6 (1ox, 10,5) *Jørgensen O, Tømrer
8 (1oy, 12) Jensen R, fhv. Arbmd.
*Bertelsen K, Papirarb.
10 (1sb, 15,5) *Rasmussen M H, Partikul.
Hansen O O, Portør
12 (1sc, 13,5) *Jensen C, Støberiarb. St.
Petersen C, Tømrerm. 1
14 (1sd 1sg, 17,5) Rasmussen C, Hestehandler
Nielsen H E, Arbmd.
16 (1 rm, 13) *Hansen A C, Slagteriarb.
Jensen A K, Enke 1
18 (1qr 1qt m.fl., 17) Rasmussen K, Rentier
Andersen A H C, Repræsentant
Petersen S M J B K, Papirarb.
20 (1pk, 10) *Petersen J T, Formd.
22 (1pb 7bb, 16) *Holm J P, Repræs.
24 (1kg 1kn, 17) *Mouritzen M, Enke
Larsen E F, Jernbaneass. 1
26 (1ke 1km, 15) *Nielsen J C, Malerm.
Marcussen Th., Former
28 (1ie 1u, 14,5) Jørgensen N A, Malersv.
*Petersen C E, Papirarb.
— F C, Slagtersv.
30 (1ic 1id, 18) *Petersen R C, Landpostbud St.
Larsen H, Papirarb.
Nielsen N M, Former
Stationen, Hansen N P, Stationsforst.

Jernbane Allé fotograferet i 1932

Jernbane Alle blev fra starten anlagt som en alle med rønnebærtræer på begge sider. Træerne svinede imidlertid, så i september 1945 indsendtes en fælles henvendelse til Dalum Kommunale Vejudvalg med følgende indhold: ”Vi Undertegnede Grundejere i Jernbane Alle, ansøger herved Vejudvalget om tilladelse til at få Rønnebærtræerne fjernet, grunden er den at vi aldrig kan holde vor Fortov.” Henvendelsen var underskrevet af næsten alle husejere på vejen.

Jernbane Alle 15

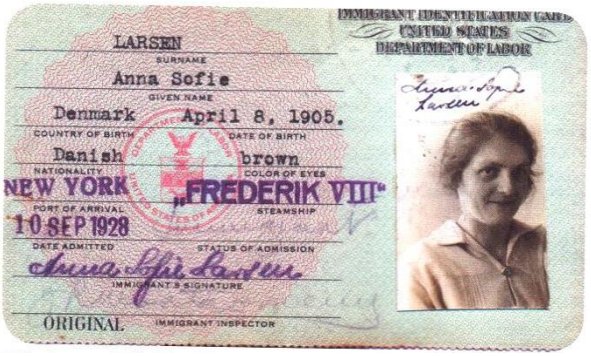

I 1924 var Johannes og Anna Sofie Larsen blevet gift og flyttede ind i en lejlighed på 1. sal, Jernbane Allé 15. Året efter fik de en søn, Svend Aage. De havde planer om at emigrere til USA, og i 1928 havde de sparet nok op til rejsen. De sejlede til New York og rejste herfra til byen Canton i Ohio, hvor Johannes havde 2 brødre. Johannes´ drøm var et få sit eget landbrug og det sparede familien op til. Men de mistede hele deres opsparing, da den bank de havde deres penge i krakkede som følge af, at børsen i Wallstreet krakkede i 1929. De vendte derfor hjem til Dalum efter 7 år i USA. De kom igen til at bo til leje i Jernbane Allé, men nu i nr. 17, hvor de boede indtil omkring 1950, hvor de flyttede til Jernbane Allé 10 og i begyndelsen af 1960´erne til Clausens Allé.

Hele historien kan læses i Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Forenings årsskrift fra 2015.

De fleste huse på vejen var som nævnt tidligere to-familiers huse hvor ejeren ofte boede i stuelejligheden. Ejerne var typisk håndværksmestre og handlende fx snedkermester, hestehandler eller mælkehandler. Lejerne på første sal var typisk arbejdere, f.eks. papirarbejdere, malersvende og murersvende. Men også mange arbejdere ejede huse – en tredjedel af husene på Jernbane Alle var i 1933 ejet af arbejdere. Så Jernbane Alle var fra starten et arbejderkvarter.

Cirka 8 huse var ifølge vejviseren beboet af kun een familie. Det drejede sig om nr. 5, 6, 14, 20, 21, 25, 27 og 29 og på Fruens Bøge Station boede Stationsforstander N.P. Hansen.

Jernbane Allé 30

Bente Alleslev er barnefødt på Jernbane Alle 30 og bor stadig i huset. På trappen står hendes morfar, der var malermester og på billedet th. kører børn fra gaden i en jumpe, udlånt af Odense Zoo.

Find materiale om din vej

Hvis du vil finde materiale om din vej, kan du henvende dig i Dalum- Hjallese Lokalarkiv, Historiens Hus i Odense, på biblioteket eller søge på nettet:

- I lokalarkivet kan du bl.a. finde oplysninger om
  - Arkivalier og billeder fra vejen – i alt over 8.900 fra Dalum
  - Vejsager fra tiden før kommunesammenlægningen i 1970
  - Kort over Dalum-Hjallese
  - Gadenavne og deres oprindelse i Dalum-Hjallese
  - Dalum Sogns historie – 4 bind udgivet i 1968
- I Historiens Hus kan du bl.a. finde oplysninger om
  - Beboernes navne og stilling i Odense vejviser fra 1933 til 1963
  - Avisudklip om gaden fra Fyns Stiftstidende og Fyns Tidende og lokalaviser
- På nettet kan du bl.a. finde oplysninger om
  - Lokalhistoriske billeder på www.arkiv.dk
  - Ejendomsdata på den statslige hjemmeside https://www.ois.dk/, der bl.a. indeholder ejendommens opførelsesår.
  - Byggesager på alle ejendomme på www.weblager.dk
  - Avisomtale på www.Fyens.dk for oplysninger efter 2000

Tidslinje

1200 Første spor af kirke og nonnekloster i Dalum
1536 Dalum kloster overtages af kongen efter reformationen
1840 Dalum er et landbrugsområde. Christiansdal gods ejer det meste af Dalum.
1840 Skovforeningen stiftes af Kammerherre Benzon fra Christiansdal Gods
1874 Dalum Papirfabrik etableres
1875 Dalum sygekasse oprettes
1876 Odense Kommune køber Fruens Bøge af Christiansdal inklusiv de fem restauranter.
1876 Fruens Bøge station og Svendborgbanen åbnes.
1882 Odense Å-fart etableres med dampbåd fra mosen til Fruens Bøge
1882 Brugsforening oprettes på Papirfabrikken
1888 Frihedsstøtten opsættes ved indgangen til Dansepladsen
1894 Cykelbanen i Fruens Bøge opføres overfor Fruens Bøge station
1898 Cykelsti til Odense – Danmarks første cykelsti
1899 Skovforeningen afholder 23 dansedage. 3-4.000 gæster på gode dage.
1901 Thorvald Ellegaard verdensmester første gang
1895 2.pinsedag bliver fast åbningsløb på Fruens Bøge Cykelbane
1896 Tilskuerrekord på cykelbanen med 4.500 tilskuere
1905 Socialdemokraternes 1.maj demonstration afsluttes på engen
1908 Cykelbanen giver underskud
1909 Dalum Kommune udskilles fra Sanderum Kommune
1909 Socialdemokratiet får flertal i sognekommunen
1910 29. august afvikles sidste løb på cykelbanen med 3.000 tilskuere
1910 Cykelbanen nedlægges og Jernbane Alle udstykkes
1911 Første huse på Jernbane Alle
1911 Centralskole i Dalum
1927 Sidste huse på Jernbane Alle bygges
1970 Dalum Kommune sammenlægges med Odense Kommune
1970 Kvickly åbner på Dalumvej
1989 Dalumcentret åbner - med et kundeopland på 22.053

Læs mere her

- Byrundtur ad Dalumvej. Detailbeskrivelse benyttet til at lave denne folder, Dalum-Hjallese Lokalarkiv.
- Årsskrifter for Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Forening
- Dalum - Hjallese Bogen. Anders W. Berthelsen, 2009
- Dalum Sogns Historie i 4 bind. Jacob Hansen og Knud Mortensen, 1965 - 1968
- Banecykling i Odense – Thorvald Ellegaard. Cykling Odense 2013
- Lystskoven Fruens Bøge i 1890'erne. Udgivet af Dalum-Hjallese Lokalarkiv 2016

BLIV MEDLEM AF
Dalum-Hjallese
Lokalhistoriske Forening

Mail navn, adresse og telefonnummer til dahjarkiv@stofanet.dk – så modtager du et girokort og seneste nummer af foreningens årsskrift ☺